

Lehes nimetamiseks
ja lahkeks arwustamiseks
„TULU“ RAAMATULADJ.

Gõnate todumaa talaasjanduse ja kalapüügi edendamiseks ja elustamiseks

(Peipsi kalapüügi- ja kalaasjanduse-
olude uurimise ja korraldamise puhul.)

1263 (818 26).

Lozowy

„Hariduse“ kirjastus — Tallinnas

2707

Trüftitud A. Bert'i trüftitojas, Tallinnas.

A 4684.

Keiserliku Laewasõiduseksi tööstulise oja-
tonna wiimane koosolek Peterburis, kus kala-
asjanduse eriteadlane J. D. Kusnetšow
Pihlwa weebasseini (Peipsi ja Pihlwa järwe)
tundmaõppimiseks kala-asjanduse mõttes tema
juhatusel toimepandud uurimiseleisi töowilja üle
aru andis, oli algusest lõpuni kodumaale mitte
tähtsuleta küsimusele pühendatud. Ei ole ehk
huwitusega lugejat sellega tutvustada, millest
seal räägiti.

Pihlwa ja Peipsi järwed on oma kalaroh-
kuse poolest tuntud. Uuri ja umbkaudse arwamise
järele, mis mitmeaastase töö wili on — ei
lepitud mitte ainult kalade wäljaweo kokkuarwa-
misega, waid märgiti kalameeste eneste sõnade
ja üleskirjutuste põhjal saagi suurus üles —,
ulatab terve aastane kalasaak neis järwedes
kuni kolme miljoni rublani. Kuid
ühelt küljest wõiks see summa asja korralda-
misel palju suurem olla, teiselt küljest ahwar-
dab aga praeguse rööwpüügi tagajärjel
kalasaak wähemaks jääda.

Wiimane nähtus oli üts põhjustest, mits
põllutöödepartemang 1911. aastal ette wõttis
teaduslikult uurimist Pihlwa-Peipsi järwe kal-
apüügi üle ette wõtta, uurimist, mida asja-

tundjad juhataksid ja millel aineiline jõud ei puuduks.

Teisets tõukawats põhjusets kalapüügiolude uurimiseks oli see, et nende järwede ümber nelja kubermangu piirid kokku tulewad (Peterburi, Bihwa, Liwi- ja Gestmaa), mille tagajärjel, kuna iga kuberner oma kubermangu piirides iseluguseid sundusliika määruseid wälja wõib anda, juhus, et ühe kubermangu piirides üks kalapüügiwiis lubatud oli, mõni samm eemal, teise kubermangu piirides, see kalapüügiwiis aga keelatud wõis olla, teine aga lubatud, mis esimeses keelatud.

Uurimisereisi toimepanelut õhutas iseäranis Bihwa kubermangu semstwawalitsus, eesotsas tema hoolas esimees riiginõukogu liige Sertshaninow.

Jaanuarikuus 1912. a. algus uurimisejalt tööle, iga eriküsimuse jaoks eriteadlasi kutsudes, selle hulgas tuntud teadusemehi oli. Toimetati meteoroloogialisi ja hüdroloogialisi waatlemisi (waadeldi, näituseks, wee soojusekraadi muutumist sügawusega talwel ja suwel, kinnikülma-mise *) nähtusi, hapniku rohkest mitmesugustes weekihtides jne.). Niisama uuriti mitmesuguseid kalapüügi-reeglid, millele aastatuhandete loe-mused kaldaelanikkude keskel uskumist on loo-nud. Selle üle paar näitust. Kalamehed tee-wad wahet selge jää (laasijarnase) ja kol-laka ning mustja jää wahel. On üleüldine

*) Näituseks tehti kindlaks fakt, et lõuna-poolne Bihwa järw palju warem sügijel kinni külmaab kui põhjapoolne Bihwa järw.

kalapüügi-reegel, et kollata jää all mitmed kalatõud (näituseks latikad) rohkel arvul leiduwad, mispärast nootajid sinna tuleb juhtida. Kalamehed usuwad, et jää kollakus liiwast ja mudast tuleb, mis jää põhjast kaasa tõmmatud. Uurimine näitas, et väga tihti kollakuse sünnitajad mereheinad (водоросли) on, mispärast kalade rohkus neil kohtadel ka arusaadawaks saab.

Tintide kohta maksab reegel, et nad selge jää all kunagi ei leidu, waid niisuguse all, mis läbi ei paista, mispärast nooda tiiba kunagi selge jää alla ei aeta. See nähtus on Baikali järwe peal tähelepandawaga sarnane: seal püütaw omuli-kala kardab niisama mudast wett ja põgeneb idesuudest selgetesse wetesse ja puhta jää alla, mis sealsetele poolmetallutele külameestele niisama hästi tuttav on kui Peipsi kalameestele oma järwe iseäralbused. Rõneleja tunnistab, et Peipsi kalameeste asjatundmisele kõiges selles, mis kalasaagi rohkusesse puutub, kõega au tuleb anda: niisuguseid tähelepanemisi ei tee hooletu ja nüri inimene mitte.

Edasi on kalameestel kindel usk, et kewadel kala ujuwate jääpantade alla hoiab, mispärast nende ümber alati kalameestepaadid liiguwad. Uginewad jääpangad ähwardawad tihti tammiid purustada ja isegi majasid kaldal maha lõhkuda, kuid neid oodatakse siiski, sest nendega ühes tuleb ka kalasaat ja see tasub heal juhtumisel kõik kahjud.

Seda asjaolu, et kewadel kalad jääpantade alla hoiawad, seletawad kalamehed ise nii. Su-

wisel ajal, kui igal pool wees walgust küllalt on, harjub kala sellega nii ära, et ta sügisel enam walgustatud kohtadesse kogub, tähendab neisse tinnikülmamata kohtadesse, mis nagu jääkallastega järwed siia ja sinna sügisel kauaks järele jääwad. Sinna siis ruttawad ka kalamehed, õhufest jääd mööda käies elu tihti haaohtu saates.

Talwel aga, seletawad kalamehed, harjub kala wiimaks pimedusega ära ja ei kogu sellepärast enam selge jää alla, waid pimedamatesse kohtadesse. Ja kui kewadel järw lahti läheb, siis otsiwad kalad liikuwate jääpantade all warju heleda walguse eest, millest nad talwe jooksul on ära wõõrdunud. Ja kus kala, sinna koguwad kala järele ka kalamehed.

Muidugi wõib sellele nähtusele ka muid lisa põhjuseid leida. Meie nimetasime juba meretaimede rohkest. Niisama wõib ka hapniku rohkus oma osa selles wõi teises sähis awaldada, mis aga muidugi kalameeste eneste seletust mitte päris põhjendamataks ei tee.

Teine osa uurijatesalgast wõttis kohalikkude kalade biologia ja selle iseäralduste tundmaõppimise oma lähemaks ülesandeks; nit uuriti (Arnold) Peipsi kalade rändamist, millel kalapüüdmise korraldamises määratu tähtsus on; uuriti planktoni*) omadusi ja rohkest, mis,

*) Planktoni all mõistetakse wete (mere wõi järwe) looma- ja taimeriiki, mis mitte paigal ei asu, waid wee liikumisest kaasa kistakse. Need on seega kõige alamatel astmetel seiswad organismused lumbagilt — looma- ja

teatawaste, kalade toiduainena nende rohkeuse tingib. Uurimiseajal oli kümmetond waatlemispunkti igas järeweosas, kus salt mees- ja nais-üliõpilasi ametis oli. Kõneleja tähendab, et nais-üliõpilaste osawõtmine salga tööst iseäranis ülesmärkimisewäärt olla, kuna need kalameeste naistega, kes kalapüügist meestega ühel mõõdul osa wõtawad, ruttu sõbralikku wahetorda saanud, mille tagajärjel uurijad niisuguseid teateid wõinud koguda, mida muidu waewalt loota oleks olnud. Sest kui terve rea kalapüügisse puutuwate küsimuste peale otjüst tuli anda, siis oli loomulik järeldus, nagu uurimiseajal ka tegi, et mitte üksi looduse olusid uurida ei tule, waid ka kalamehi ja kaldaelanikke üleüldse, et teada saada, mis nemad kalapüügist nõuawad ja mis nad tööpoolest saawad ning kuidas nad praegusel ajal oma tööd toimetawad. Nende küsimuste otsustamiseks asutati uurimiseajale weel statistikaline-majandusline osakond juurde. Üleüldse oli see uurimise-reis teadusliselt — tarwitati rahwastewahelise ja Põhjamaa merede uurimise komisjoni juhkkirju, niipalju kui see järwede uurimisel wõimalik — kui ka jõu rohkeuse poolest esimene Wenemaal ja, wõib olla, ka ilmas, millel

taime- — riigist. Esimesed kannawad zooplanktoni, teised phytoplanktoni nime. Weel tehtakse wahet alati liikuma planktoni ja niisuguse wahel, mis mõnel oma edene- mise-astmel weelaluste asjade külge peatama jääb. Plankton on kaladele toiduks, sellepärast oleneb kalade rohkus selles wõi teises weefogus kõige pealt planktoni rohkest ja wäärtusest.

praktikalise elu tarviduste täitmise eesmärk oli. Waatlemisi toimetati kindla kawa järele, mida tahe nädala peale juhatajate koosolekul kindlaks määrati ja nimelt kõigil punktidel ühel filmapilgul. Sel teel saadi pilt terve järwe kui ühe organismu elust. Näituseks pandi tähele, et kui ühest kaldast jää kümme sülda eemale nihkus, ta siis teisele umbes kümme sülda lähemale tuli, määratuid kiwirünkaid teinford eest kaldale nihutades wõi majasid ja puid häwitades*).

Esimest korda pandi jääpragude tekkimise ja kadumise nähtust süstemaatiliselt tähele, nähtust, millel niihästi kalameestele kui ka kaldaelanikkudele üleüldise suur tähendus on, kuna üle järwe sõitmine harilik asi on.

Selgus kõige pealt, et praod harilikult mitte üle terve järwepinna ei teki, waid ääri mööda; juhtuvad ka terveist järwest risti wõi põigiti läbilõikawad praod, kuid need on juhuslikud, teised aga korralikud. Jää praod elawad oma elu: sooja ilmaga tursub jää, nagu iga aine, wälja, praod jääwad kitsamaks wõi kaowad

*) Et see ütetus mitte põhjata ei ole, selle tõenduseks lisame siia ajalehesõnume, mis neil päewil ilmus:

Peipsi jää, mis tormiga liikuma hakkas, on järwe ääres mitmesugust kahju sünnitanud. Kaks maja rufunud jää täieste lõmaks. Inimesed, kes testöö ajal mürina peale üles ärganud, arwanud maawärinemise lahti olewat. Minult kiire põgenemise läbi suutnud nad endid päästa. Ülepea on järwe ääres rohkeste majasid wigastatud.

üleüldse, kuna külma ilmaga jää loffu tõmbub ja praod laiemaks lähewad. Jää wäljatursumise tagajärjel tuleb tihti ette, et praorum tursumiseks kitsaks jääb, nii et üks jääserw teise peale üles pressib, terrassisid wõi treppi sünnitades. Teineford juhtub üks jää-äär otsekõhe teise wastu, tursumise jõud pressib peale ning selle tagajärjel läheb jää kas üles- wõi allapoole kumeraks*). Üle järwe sõitjad wõtawad alati wõlad kapid kaasa, millega järel katsutakse, kas praod kohal terrass, üles- wõi allapoole kumer kohta on.

Uurimiseiwili ei ole kaugeltki weel kõit käes. Iseäranis puutub see kaldaelanikkude majanduslike seisukorra uurimisesse. Kõllast on nimetada, et 11.000 kaarti üksikute perekondade teadetega täidetud said, missuguse materjali läbitöötamine aega nõuab. Eestlaste kohta käiwad teateid koguti tõlgi abil kohalikkudest elanikkudest, kuna uurimisejalga liikmed ise ka keele niipalju ära olid õppinud, et tarwilikku teateid koguda. Kõneleja Eesti keele sõnade tagawara tõendas seda. Üleüldse pannud uurijad kohalikkude wenelaste keeleliki ja rahwasteteadusliki iseäraldusi hoolega tähele, millest huwitaw üles on tähendada, et keeles, mis igal kaldal oma iseäraldusi awaldab, wäga palju wana Wene keele iseäraldusi, juba XV aastajast, alal on hoidunud. Teisest küljest on Eesti keele mõju

*) Kaldaelanikud uskuda weel tänini, et jää järwe hinge kinni matta ähwardada, mille ärahoidmiseks järwewaim jääle praod liis murda.

tahtlemata märgata (õnad перьяка — re del, treпка — trepp ine.), kuid meile peats huwitaw olema, et wanade eestikeelsete lohanimede asemele uued wenekeslised tekiwad. Näituseks tõrjub endise Piirsaare (Emajõe juus asuw saar) nime uus wenekelne Меза wälja, nagu ka palju teisi. Teine huwitaw nähtus on Poola sõnad ranna=wenelaste keeles *). Tähendada olgu weel, et siin asuwad wenelased pärispõlwe ja walitsuse tagatijumise eest ärapõgenenud wanausulised on, seega ettewõtlikum, julgem ja isekeswam element, mille jälgi neis weel tänini wõida märgata.

Tärwe üleüldise tundmaõppimise wiljana mõits nimetada kõige pealt seda asjaolu, et

*) Poola sõnade leidumine Peipsi wenelaste keeles saab arusaadawaks, kui arwamist wastu wõtta, mida ma Peipsi ääres liitudes olen kuulnud, et need wenelased endised Dnjeperi lasakad on, kes siia põgenesid, kui Dnjeperi ääres nende wabadusele piiritsid hakati panema. Seda arwamist jagas ka endine Rakwere maafonna rahwakoollide-inspektor N. N. Bölow, kes selle küsimuse wastu huwitust tundis ja materjaliks kogus. Kuid kõneleja taldub läbirääkimistel arwamise poole, et Poola mõju siin ofsekohene on, kuna ju Pihtwa Poolamaaga tihti õige ligidas kokupuutumises olnud. Näituseks waltses XIII aastal ajal Pihtwas Leedu würst Dowmont ja XVI aastal ajal pihtwas Pihtwat Stefan Batory. Mõlemate ajal oli Peipsi kallastel Wene ja Poola elementide kokupuutumine õige läheldane, nii et sellest jäljed keeles järele jääda wõisid. Dnjeperi lasakatega aga oleks pidanud enam Wäike=Wene sõnu järele jääma, neid ei leiduda aga mitte palju.

niihästi Peipsi kui ka Pihtwa järwede sügawus ootamata wäike on. Pihtwa järwe keskmine sügawus on kaks sülda, Peipsi järwe keskmine sügawus natulene üle kolme sülla; mõlemaid järwi ühendaw kitsam osa, mis Sooja järwe (Теллое озеро) nime kohalikkude elanikkude teeles kannab, on hästi sügawam, kus sügawus 7—8 süllani ulatab. Niisama sügawad kui wiimane on ka wäikesed järwekesed Pihtwa kubermangus, mis waremal ajal suurte järwedega ühe weetogu sünnitasid.

Järwe põhi on sile, ilma tonarlusteta, millel kalade elu ja kalapüügi peale suur mõju on; ainult põhjapoolne kallas on kõrgem, täitsa Soome lahe kallast meelbetuletaw, muidu on kõik kalbad madalad; Liwimaa poolne kallas on punane Devon'i (esi- ehk primär-aja teine ladem) liiwakivi (siit tuleb Kallaste küla wenekeelne nimi Красныя горы); Wenemaa poolne kallas on liiwane, düünidega, nagu merikallas.

Kalapüügi pea-toetuskoht on Piirjaar. Püütakse kõige enam tintiisid, siis siiakala (сигъ), räabuseid, angerjaid jne. Püütakse õngedega — heal saagikorral wõida üks püüdjaja talwel kuni 3 puuda wälja õngitseda —, mõrdadega, nootadega jne. Uuemal ajal on purje-kelgu sport moodis. Kõneleja tähendab, et niisugused purjekelgud Peipsi kalameestel ammu juba on tuntud. Jääaugu kõrwal istudes on puri tuulewarjuks, hea tuule korral tarwitatakse purjekelku ka kiirema liikumise abinõuks. Ka on terwed onnid jalaste peal olemas, millest kalapüügi-hooajal

terwed ajutised asundused järwe peale teliwad. — Kalapüügiga elatawad endid enamaste welenelased, kuigi ka eestlased seda toimetawad. Welitaja jde suus on saar, kus elanikud ainult kalapüügist elawad. Selle saare peal ei ole sõna tõijes mõttes peotäitki maad põllu all, waid otse maja seisab maja kõrwal. Rõneleja näitab üleswõtet, mille järele otjustades isegi mõrdade kuiwatamiseks muud kohta ei ole kui katuseaknast neid wälja seina najale riputada. Saare elanikud on heal järjel, millest rikkalikult ehitud kirik oma kallite pühapiltidega tunnistust annab.

Kalapüük on senini täielik rööwpüük olnud; niisama on saaduste walmistamist kõige ejalgemate, primitiwsemate wiiside abil toimetatud.

Ragu õeldud, on koguliselt püügisaaduste hulgas tindid esimesel kohal. Neid püütakse tihedast wõrgust nootadega ja mõrdadega, nii tihedast wõrgust, et õieti kõige wähemadki maimud sellest läbi ei pääse. Kuiwatatakse sellekohaste kuuride all, kuhu ahjud sisse tehtud. Walgeliwa korra peale pillutakse kord tintisid, millest lahtine suits läbi läib. Kuiwade tintidega traabitakse wõimalikult palju liiwa ühes, et raskust enam koguks. Rõneleja arwamise järele on müügileisaadetawate tintide hulgas mitte wähem kui pool osa raskuse järele liiwa — sedasama liiki nähtus kui linade hulka wihaga niiskuseriputamine. Loomulik on, et ostja selle järele ka hinda annab. Edasi pillutakse kuiwatatud tindid õlgede peale kuhja maha. Mis selle juures terwishoiu- ja puhtusenõuetega sünnib,

seda illustreeris kõneleja ülesõde, mille peal ahjukütid siinsamas kuivatatud tintide kuhja sees magavad!

Mitte paremine ei käida teiste kallimate kalatõugudega ümber. Nii püütakse Viirsaare läheduses palju siiakala, mida õige kõrgelt turul hinnatakse. Väikseste siide püüdmist peatavad kalamehed ise kõige suurema hoolega takistama, sest see on nende eneste otsekohene kahju, kuid uurijateskalk tegi kindlaks, et viimasel aastal, olgugi et uurijad tihti takistasid, vähemalt 180.000 noort siiga wälja püüti. Eelmisel aastal ei olnud see arv mitte alla 400 tuhat ja warematel aastatel olla kalameeste eneste tõenduse järele saad poole suurem, seega 800.000 noort kala aastas, olnud. Noored siid lähewad Tartusse rääbiste nime all.

Edasi on väga tähtis ja kallid kalatõug Weipsis angerjad. Uurijad tegid wastuwaidlemata selgeks, et Weipsi angerjad teatawas wanaduses Narowa jõe kaudu merde reisiwad, kuhu nad siis ka jäädawalt kalapüüdjä käest laowad. Nii on siis tõsi jutustus, mida meie kõik omal ajal Jakobsoni lugemiserkaamatust angerjate rändamise ja kostedest allawibutamise üle olleme lugenud. Weipsi angerjad on väga kõrges hinnas, nii et isegi Europas nende wäärtust tuntakse ja neid nõutakse, isearanis noori. Pea-püügikoht on Wasnarwa küla Weipsi ääres, kus Narowa järwest wälja woolab; angerjate rändamise hooajal toimetatakse siin halastamata häwitamist. Kui filmas pidada, et noore el-

wa angerja nael mitte alla 50 kop. ei maksa, siis on arusaadaw, kui tõendatakse, et hea saagi ajal siin üks mees terve riffuse wälja wõib püüda.

Uurijad seadsid kõrwa angerjatesaagi rohuse ja tuule sihi ning said huwitawa pildi, kuidas neil päewil, kus tuul järwe poolt puhus, angerjatesaak mitu korda suurem oli kui päewadel, kus tuul maa poolt oli, mis end angerjate rändamisega seletada lafeb.

Mis uurijatesalt kalapüügi ja kala-asjanduse korraldamiseks teinud on ja teha soowitab?

Sellest olgu järgmist nimetada.

Esiteks uurijate teaduslise töö wili.

Looduseteadlane Samssonow näitas juba 1910. aastal, et see tintide mari, mis wõrkusid ja kõiki asju püügi ajal pakku limakorraga katab, sugutatud on ja temast noorsugu wõib kaswatada. Pealegi on see sugutatud mari wäga wiisa eluga. Neli päewa kulus ära, enne kui tükk wõrku limaga Peterburi jõudis ja siin läks omeki korda marjast noori tinti kaswatada. Tähendab, tintide edasiasetamine teistesse järwedesse on õieti tergelt toimetataw asi. Nii läks juba uurijatesalgal korda Goro-howoje järwe Ostrowi linna läheduses, Shitshtlase ja teistesse järwedesse, isegi Moskwa alla, tintisid asetada, kus neid senini ei olnud. Ja selleks ei ole lõpulistult muud tarwis kui wanu limaseid wõrgutükka sinna wiia, nii et need senini kõige häwitawamad rõõmpüügi-riistad — tihedad wõrgud — esimesteks kunstliku kalakaswatamise abinõudeks on saanud.

Niisama läts tõrda — mis juba palju tähtsam on — Peipsi jägast kunstlikult siigitada. Nagu eelpool nägime, on just Pihwa hiiatala üks tema pearikkustest ja kannatab see kalatõug kõige enam rõõmpüügi all. Peterburis kunstlikult siigitatud siiamaimusid saadeti seitsmesse Pihwa ümbruse järwe, kus nad edasi elasid ja seega eluõimalust seal tõendavad. See fakt iseenesest on nii suure tähtsusega, et seda üksi uurimisesalga töö wiljaks küllalt oleks. Uurimise tagajärjena on walituse poolt hiiade kunstlise siigitamise toha asutamine Piitsaarele kõige lähemal ajal kawatsetud, kust 20 miljoni noort kala aastas järwe tahetasse lasta. Ühtlasi hakatakse kõige suuremat rõhku rõõmpüügi takistamise peale panema, kuigi kõneleja õigusega tähendab, et mitte poliitilised abinõud üksi parandust ei too, waid kalameeste eneste hariduse ja arusaamise töitmise tähtsam on. Uurijad on igal juhtumisel võimalusi tarwitanud kalameestest sõides ja koosolekul seletustega wälja astuda ning mulle saanud, et õiglase ja usaldustärataw sõna ehk enam mõjub kui poliitsei walwas film, mille pimestamiseks ju tuttawad abinõud on olemas. Et aga rõõmpüük iga teise mõistliku kalanduse-ettewõtte mõju wõib halwata, siis tuleb kõiki rattaid läima panna, et sellele lõpp saaks tehtud. Põllutõõdepartemang on otsustanud kõigil teha, et kalameestele selle kahju selgetes teha ja mõistliku kala-asjanduse sihtisid ja abinõusid seletada.

Edasi on rääkiseid kunstlikult siigitatud ja

teistesse Bihwa tubermangu järwesesse laiali
weetud.

Uurijad tegid selgeks, et paljud kalatõud
korralikka reissimisi ühest järwe otsast teise toi-
metawad. Näituseks on latikate kohta see sel-
geks tehtud, kuna, näituseks, palju Peipsi jär-
we põhjafaldeal kewadel märgitud latikaid sü-
gisel Bihwa järwe lõunaotsast leiti (tuletame
meelde, et Peipsi järw 80 wersta ja Bihwa
järw 30 wersta pikk on). Kalad peawad li-
tusest — Soojast järwest — läbi minema, ja
siin kõige kitsamatel kohtadel — nõndanimetat-
ud Tschuhtna wärawas (põhja pool otas)
ja Wene wärawas (lõuna pool) — toimetat-
akse jällegi tapmist, millest teinoford üksti rän-
daja kala mööda ei pääse. Selle tatistamiseks
mõeldakse tingimata sammusid teha. Kalade
järel rändawad ka kalamehed ühest kohast teise.
Kõneleja tähendab, et kalamehi üksi rööwpüü-
gis süüdistada ei saa, kuna nad selleks sun-
nitud on, sunnitud kõrge rendi läbi, mis
parunid ja mõisnikud neile taldaomanikkudena
peale panewad. Kalamees ei suudagi tihti mui-
du ära elada, kui ta rööwpüüki ei toimetata.
Ja sellegagi ei saa ta muidu ära elada, kui
ta mitte kalade järele ühest kohast teise ei rän-
da, estteks Peipsit mööda, siis Narowat mööda
Sooime lahte ja sealt Neewat laudu Ladogasse.

Mis Wirtsjärwesesse puutub, siis täis
uurijatelt ka seal, kuid mitte iseseiswaks uur-
imiseks, wad tema tundmaõppimiseks niipalju
kui see Peipsi uurimisele tarwilik. Wirtsjärwe
rööwpüügi kohta tähendab uurija, et seal 10-

aasta jooksul see ära tehtakse, mis Beipsis 50 aasta jooksul, kuna siin püüdjä tulija-mineja on, sellel vähemaffi muud huwi ei ole kui wõtta, mis saadawal.

Peale nende paranduste-tafsete, mis eelpool nimetatud — kunstlise sigitamise ja rööwpiügi tafistuse — on weel järgmisi nimetada. Uurijate ettepanekul on kōit neli kubneri sunduslikud määrused wälja andnud, mille järele tintide kuuwatamise juures mitte liiwa tarwitada ei tohi, waid ainult soola. Sel teel tindipiügi saaduste wäärtust tõstes loodetakse juba olewat kalarikkust kasulikumaks teha. Edaff mōeldakse uusi kalatõugusid juurde mureseda ja nimelt mitte rööwkalu, waid teisi, sellest olewale kalaperere lahju ei ole. Sest loomulik kalatõtt, plankton, mille rohkus järwe kalarohkuse tingib, on Beipsis nii kõrgel mōõdul olemas, et sellest mitu korda rohkemale perere toiduks jatkuks. Looduseteablane Samschow wiis Beipsi planktoni Saksamaa eriteadlastele näha. Need ei tahtnud ejiotsa kuulbagi, et see loomulik järwewesi on ja mitte kunstliselt tihendatud plankton. Rõudis palju waewa, kuni seda uskuma hakati. Järeluurimine näitab, et planktoni rohkuse poolest Beipsi järw kewadel esimene Europas on ja sügisel esimene terwes ilmas.

Rõneleja, kelle huwitusetundmine asja wastu otse üllataw oli, — üllataw iseäranis selle tagajärjel, et meie ishinownikutest harilikult ainult tarwilikku — nec plus ultra — täjutäitmist ja pea kunagi armastust asja wastu

oleme harjunud nägema, — lõpetas ilusa lau-
lega:

Loodus on meile laua rikkalikult katnud.
Süüdi on ainult inimene ise, kui ta seda tar-
witada ei mõista!

Wind huwitas kõnet kuulates muidugi kü-
simused, mis kodumaaga ühenduses olid. Küsi-
sin kõnelejalt, kas uurijad kalatõugude teistesse
järvedesse edasitandmise katseid tehes ja ainult
Bihkwa kubermangu järvesid selleks walides
tellimiste järele toimetasid ja kas Cesti- ja
Liiwimaalt tellimisi ei tulnud. Sain wastuseks,
et seda mitte tellimiste tagajärjel ei tehtud,
ei ka mitte sellepärast, et Bihkwa semstwo
troonuga koos uurimisekulud kannab, waid see
kunstiline kalade edasitoimetamine oli uurijate
eneste isikliku huwitusetundmise wili. Oleks
neile kuskilt soowidega wastu tulnud, oleks see
neile ainult rõõmu teinud. Liiwimaa järwed
olid uurijatele wähem tuttawad, niisama tegi
semstwoasutuste puudus, raskesti küdagi selle-
kohasesse kirjawahetusesse astuda, pealegi, et see
uurijate eneste eraldõu asi oli. Pealegi olnud
neil teada, et Wirtsjärwe Tartu järwedeuuri-
mise-komisjon tundma õppima pidi, mispärast
neil otsekohest põhjust ei olnud ennast waele
jegama tulla.

See annab põjust jälle oletada, et meil
kalapüügis ja kala-asjanduses tõsiselt tarwis
on midagi ette wõtta. Praegune Peipsi kalasaak
on umbes kolm miljoni rubla aastas. Asja
mõistliku korralduse juures wõib see mitmekord-

leis tõusta ja siis saab see juba sissetuletu-
allikas, mida meie hoopis tähelepanemata jätta
ei tohi.

Walitus on terve rea uuendusi kala-asjan-
duse edendamiseks ette wõtnud. Need wõiwad
kalapüüdmise, mis meil seal, kus ta olemas on
olnud, senini enam sport olnud kui ülespida-
mise-allikas, täieste teisele alusele panna. Asu-
tawatelt kalakaswatusekohtadest sugumurete-
mist igasle wähemasjegi järwe peab päewa-
korrale wõtma, millel Eesti kalaasjan-
duselehti elusjefutsumine ehk eel peaks täi-
ma. Argu unustatagu mitte, et põllutöö-peawa-
litfuse sellekohased asutused praegu pea ainukene
walitfusekoht on, kust töjstetele tarwidustele ai-
nelise abiga ja, nagu näeme, isegi õpetatud
jõududega wastu tuldasfe. Muidugi ei teata
sealt iga umbjärwe ümbruse tarwidusi üles ot-
sima tulla, kuid wõib julge olla, et tarwilikul
tujul ettepanud soowiawaldused alati wastu-
tulekut leiawad, nagu kõneleja, põllutöödepar-
temangu ametnik, kinnitas. Kuid seal wõib
aja jookfjul meeolelu muutuda, sellepärast peaf-
sid kohalikud asutused peatselt teffima ja oma
lähemate tarwiduste ja nende täitmiseks tarwis-
minewate sammude kawa kokku seadma. Selleks
tuletski wõimalikult pea Eesti kalaasjanduse-
selfi loomise peale mõtelda. Meie näeme iga
päew, kui palju wenelasi meie juures kalapüü-
gist ära elawad, kuuleme nüüd kindlate arwude
põhjal, kui palju Weipsi üffi sissetulekut annab
ja kui palju ta asja korraldamisel wõiks anda,
ja ise lajeme iga aasta suure hulga rahwast

tegevusepõllu puudusel välja weereda. Ei pruugi muidugi suuri pettepilta omale luua, kuid salata ei saa, et talapüük ja kala-asjandus nii mõnelegi nendeist ülespidamist võiks anda, kes nüüd kas kerge südamega laia ilma õnne otsima lähewad ehk enamais juhtumistes tõeste minema on sunnitud. Kuid selle üle kirjutama ei tunne mina ennaft kutsutud olewat — seda wõiwad asjatundjad palju paremine teha —, mina lepin huwitawa tõne sisu edasiandmisega, mille pealkuulajaks ma juhtumisi sattusin ja milles ma peale isikliku huwituse palju tege-likule elule wähemalt tähelepanemisewäärilist arwastin leidwat. Kõne siuga Eesti lugejat tut-wustada on seda enam põhjust, et kõneleja arwamise järele uurimisevälja täieline tootuwõte paremal juhtumisel alles 1915. aasta esimesel poolel trükiti wõib ilmuda. Senini on ilmu-nud 4 annet uurimisesalga töösid („Труды промыслово-научной экспед. по изучению Псковскаго водоема“), Вихва kubermangu semstwowaitsuse ja põllutöödepartemangu ühi-sel tulul (trükitakse Вихwas). Andku see meel-detuletus tõuget Eesti kala-asjanduse küsimise päewaforrale wõtmiseks!

=====

Tellimine „Postimehe“ 1914. a. peale testab edasi.

=====

„Postimees“

kõige wanem ja loetavam päewaleht eestlaste keskel, ilmub 1914. a. senises rahwameelses waimus päätoimetaja J. Tõnissoni juhatusel edasi.

„Postimees“ ilmub suurendatud kujul: igapäew 6 suurt lehekülge. Iga laupäewal 8-leheküljeline pildiline „Wirmalised“ hinnata kaasas.

„Postimehe“ juu eest hoolitsewad toimetuses pääle päätoimetaja J. Tõnissoni alaliselt töörahes: J. Alwik, Marta Betker, K. A. Hindrey, J. Ilwes, A. Jürgenstein, J. Karu, A. Lofsmann, H. Moorson, A. Paulmeister, M. Raud, H. Rebane, Johanna Sild ja J. Toft.

„Postimehe“ kaasanded 1914. a. :

1. Maksuta: Umbes 2400 lehekülge jutulisa. 1914. aasta jooksul ilmuvad: Jürgen Jürgenseni „Afrika põlisest metsasest“, John Clark Rußeli „Hädaohellikus ülesandes“, H. G. Wells'i „Shuföda“, Walter Scotti „Quentin Durward“, E. M. Wielandi „Protseis eesti warju pärast“ ja J. Tõnissoni juurest: „Digused kaotatud“, ühiskondlik jutustus. Ilmunud on: M. Rõtslase „Rusta Poland“ ja Gregor Samarini „Plewna“.

2) Wirmalised. Pilditega kirjandusline ja teadusline nädalaleht, igal laupäewal 8 lehekülge.

3) „Postimehe“ tähtraamat 1915. aasta jaoks ja

4) „Postimehe“ seinakalender 1914. aasta jaoks.

11. Maksuga:

1. Kirjatogu: 1) Eesti kultura IV, 2) Mehanika, 3) Kodaniku käsiraamat IV. ja 4) Oma maa IV. Kirjatogu tellimise hind on 1.50 kop. Nende raamatute koguväärtus on 4 rubla.

2. Sädemed. Ilustatud pilve- ja naljaleht 1.50 kop. aastas. (Pooles aastas 85 kop.) Muidu aastas 2 rbl.

3. Lasteleht. Piltidega laste-kuufiri Hind 20 kop. aastas ja pooles aastas 10 kop.

Mandatud hinnaga antakse „Postimehe“ lugejatele: „Terwis“. Terwishoiuline ja arstiteadusline kuufiri, mis Põhja-Balti arstide seltsi väljaandel Dr. med. S. Koppeli, Dr. med. R. Koniku ja veterinar-arsti R. Sarali toimetusel ilmub. Hind aastas 50 kop., $\frac{1}{2}$ a. 25 kop.

„Postimehe“ tellimise hind on:

postita aastas 5 r., $\frac{1}{2}$ a. 2.60 £., $\frac{1}{4}$ a. 1.35 £. ja 1 kuu p. 50 £.
postiga " 6 " " " 3.10 " " " 1.60 " " " " 60 £.

„Postimehe“ väljaandel ilmub sellesamas vaimus ja sellesama toimetuse poolt suur eduline, poliitiline ja majandusline ajaleht

„Elu“

===== kolm korda nädalas. =====

„Elu“ on needsamad töõjõud tarvitusel, mis „Postimehelgi“. Kõik „Postimehe“ hinnalised taasanded saadetakse „Elu“ lugejatele ka illemal ära määratud hindade eest, peale „Lastelehe“, mis h i n n a t a kaasa läheb. „Elu“ jutulisa ilmub iga numbriga 8 lehekülge.

„Elu“ maksab:

postita aastas 2.50 £., $\frac{1}{2}$ a. 1.30 £., $\frac{1}{4}$ a. 70 £., kuus 25 £.
postiga " 3.— " " 1.60 " " 85 " " 30 " "
Wäljamaale aastas 5 rbl., pooles aastas 2.70 kop.

1914. aastast saadik ilmuvad

„Sädemed“

iseiseisva lehena R. A. Hindrey toimetusel. Üleüldiselt tuttav ja lugupeetud waimurikas nalja- ja pilteleht, mit-
sega toimetatud kirjanduslise osaga. Päewasündmuste ja
ühiselu-nähtuste hindamine pildis, karrikatuuris ja sõnas.

Sind postiga aastas 2 rbl. ja pooles aastas 1.10 top.

Rõik postkontorid kodumaal ja sijemistes kubermangudes
ja tellimiste wastuwõtmise kohad wõtawad „Postimehe“
tellimisi vastu. Rõdige rutem saab lehte otseseel „Postimehe“
talit. Tartust (Юрьевъ, Тифл.) Kiiütli uul nr. 9, tellida.

„Postimehe“ Pärnu wäljaanne

ilmub endist wiisi kohalikkude Pärnu sõnumitega. Tellimise hind ja kaasanded Pärnu wäljaandel need-
samad, mis Tartu peawäljaandel. Talitus on Pärnus.

„Postimehe“, „Elu“ ja „Sädemete“
talituse adr.: Tartus, Liwim. Kiiütli uul. 9.

Tellige proowinumbrid — hinnata!

Andke talitusele adressisid, kellele
maksaks proowinumbrid saata.

Postimehe kuulutustel on suur mõju!

— Nõudke talitusest kuulutuste tingimisi. —

Seaduslikult kinnitatud Eesti Kirjastuse-Osajühituse „Elu“
tulul endistel aastatel ilmunud ajalehed:

„Tallinna Teataja“

Tallinnas, iga päew. V. aastakäik.

„Tallinna Uudised“

Tallinnas, 3 korda nädalas. V. aastakäik.

„Meie Elu“

Narvas, 3 korda nädalas. VIII. aastakäik.

„Peterburi Teataja“

Peterburis, 3 korda nädalas. VI. aastakäik.

„Ühiseluga“ 1914. aastal ühendusesse astunud ajalehed:

„Meie Aastasada“

Tartus, igapäew ja teises väljaandes 3 korda
nädalas. IV. aastakäik.

„Sakala“

Wiljandis, 3 korda nädalas. XXXIV aastat.

„Meie Kodumaa“

Pärnus, 3 korda nädalas. VIII. aastakäik.

„Õhiselu“ lehtede kaasanneteks on:

1) Iga numbri juures jutulisa, mida iga päev ilmuvale lehel 8 lehekülge on, kolm lorda nädalas ilmuvatel lehtedel 16 lehekülge: jutulisa ilmub raamatu kujul. — Tulevaks aastaks on juttudest välja waitud: „Kahelordne jurm“, Maurus Jõki, Angria kuulsama kirjaniku roman. „Börsituningad“, W. Nemirovitsh-Dantsshento roman. „Neljakümne aasta pärast“, E. Debanski roman. „Salakuulaja“, Fenimore Cooperi roman Põhja-Ameerika vabaduse sõjast. „Harlemi nõid“, Richard Henry Savage roman. „Läbi elutoormide“, A. Dantsshento roman praegusest elust.

2) Igal laupäeval ilmub kirjandusline, piltidega kaunistatud lisa leht „Külalline“.

3) Iga tahe luu tagant ilmuv digusteadline kuukiri „Õigus“, mis kõikidele lugejatele tasuta saadetakse.

4) 50-kop. juuremaksu eest: arstiteaduse kuukirja „Terwis“, mis Eesti arstide seltsi toimetusel ilmub.

5) „Talu“, Eestiimaa Põllumeeste Reikseltsi poolt väljaantav ajakiri.

6) Maksulisteks lisadeks on „Õhiselu“ lehtedel tuleval aastal:

Riiklõõ õperaamat. Satsamaa aedniku Böttner'i aiadõõ raamatute järele Läänemere maadel ja Venemaa laugemates kubermangudes asuwate eestlaste jaoks kokku seatud. „Õhiselu“ lehtede lugejad, selle tellimine wähe-malt kolm kuud kestab, saawad selle raamatu 1.50 kop. eest kodu kätte.

Terwiseholu raamat. Suhatas, tudas terwist hoida. Kõrkuseatud Satsamaa terwishoiu walitjuse poolt. „Õhiselu“ lehtede lugejatele saadetakse ta 50 kop. eest kodu kätte.

Toalilled. Kuulsa aedniku Böttneri aarahadega kroonitud kirjatõõ. „Õhiselu“ lehtede lugejad saawad ta 50 kop. eest.

Hinnata kaasanneteks saawad tellijad: 1) Kalendri 1914. aastaks. 2) Ilustatud seinakalendri. 3) Kodumaa raudtee sõiduplaani.

Kõik Wene riigi postkontorid wõtawad „Õhiselu“ lehtede peale tellimisi wastu.

..... Tellige proowinumbrid — hinnata. ....

Sõaühisuse „Õhiselu“ suhatas.

„Tulu“ raamatuladu soowitab:

1) Meie aja teadus ja teadusline ilmawaade:

Mida ühikute teadusjalgade ülewaateid, paremate asjatundjate lulest. Kohased kõnedhtutel ettelugemiseks. Senini ihmunud:

Prof. A. Ladenburg, Looduseteadus ja ilmawaade. Saksa arstide ja looduseteadlaste kongressil peetud kõne. J. Depmani tõlge. Hind 30 kop.

Prof. J. Loeb (Löh), Elu. Elunähtuste seletus biologia uemate õpetuste põhjal. Monistide kongressil peetud kõne. Eesti keelde J. Piper. Hind 20 kop.

Sisu: On elu ainult füüsikateemaline nähtus? Elu mõistatus. Muna sigitamine. Kunstlik sigitamine teeb meile elu loomise võimalitaks. Mis looduseteadus hinge üle ütleb. Päriwus. Elumõte. Kas poeg wõi tütar? Instinktid. Kõlblus.

Prof. J. Pawlow, Looduseteadus ja peaja. Peaja füsiologia ja uus hingeteadus. J. Depmani tõlge. H. 20 k.

J. Depman, Ilmutus lõues ja tormis. Johannese Ilmutamise raamat uues walguses, huwitawad pildid. Hind 35 kop. Kolmas täiendatud trükk lõppemas.

Prof. A. Klossowski, Ilmade ettekuulutamise küsimuse praegune seisukord ja Gribojedowi ettekuulutusjed. J. Depmani tõlge. Hind. 30 kop.

Kui palju wõib meieaegsied ilmade ettekuulutusji usaldada? Mis praegune meteorologia ilma ettekuulutusjedest ütleb, seda on siin broschüris J. Depman, üks meie parem populärisator, kokku wõtnud ja mitme sünoptilise ilmakaardi abil ära seletanud. Keel ja seletusewiis on ladus ja fergeste arusaadaw. „Tall. Teat.“ nr. 249, 1913.

Päitefearjutamised üleüldse ja tänawune täieline päitefearjutamine (8. aug. 1914. a.) iseäraldi. D. Swjatski ja teiste järele J. Depman. Hulga piltide ja kaartiga. Hind 35 kop.

Sisu: Päitefearjutamised ajaloo ja rahwaste ebaus. Millest tulewad päitefearjutamised. Mis looduseseõber warjutamise ajal tähele panna wõib.

Prof. K. Tiander, Kudas inimene alkoholi üles leidis. Peatükk kultura ajalugu. Usukombeline joomine. J. Depmani tõlge. Hind 30 kop.

Sisu: Toomine wanaaja- ja piiblrühwaste usulistel pidustustel. Esiagne inimene oli taimetoitlane, mida praeguse inimese suguelu ja rahwatarus taimede üle weel tõene-

bab. Usulised joomapidud tänapäeval. Nõidumise ja ime-
tegemise kombed. Karstuseliitumine ja ristiust.

Mademikus E. Faguet, Lugemise kunst. Kudas lugeda,
et sellest tulu oleks ja et sellest lõbu oleks. Mida peame luge-
ma ja mida mitte. Raamatute valimine. Lu-wäljaanne. Lu-
tori loaga eestistatud. Hind 80 kop.

Wenemaa. Käsi raamat Wenemaa looduse, rahwaelu ja
nende elutingimiste tundmaõppimiseks. Professorite Philipp-
soni, Basowi ja teiste järele.

1. anne: Wenemaa geograafia (suurus, piirid, seis-
koht). Wenemaa loodus (pind, maapõhi, maa rikkus). Kliima.
Looma ja taimeriik põhjas kui lõunas. Kudas inimene seda
kasuliktult tarwitab. Elanikud. Nende arv, usk, tihedus, elu-
tingimised. Millest nad elawad. Linn ja küla. Hind 80 kop.

2. anne: Ühiseluline lorb. Rahwaharidus minewikus
ja olewikus. Tööstus ja elanikkude sissetuleku-allikad kõigis
Wenemaa osades. Wabriku- ja kodutööstus. Kauplemine,
selle head ja wead. Wenemaa sõjawägi. Kredit. Oma-abi
ja ühistegewus. Rahwa üleüldine sissetulek ja selle jagune-
mine klasside järele. Hind 80 kop.

Minutene tööine raamat Eesti keeles Wenemaa tundma-
õppimiseks. Suur Wenemaa kaart kaasas, mis üksi müügil 25
kop. maksab.

Lääne-Euroopa. E. Tschihowi järele. Euroopa maad,
riigid, rahwad kõige uuemate teadetega ja arwudega. Ligi
100 pildiga ja kaardiga. Raamat annab 45 ettelugemises
täielise pildi Euroopa poliitikalise, majanduslise ja haridus-
lise elust. Rahes andes, kumbki 70 kop.

Ilmumas:

Mehhanika õpetus. Kudas masinad töötawad. Teorialise
mehhanika põhioõpetused, mida masinate tegewusest arusaamiseks
tarwis. Matematika mõistete seletuse ja tabelitega. Prof.
W. Lermantowi järele J. Depman.

2) Ilukirjandus ja ajalugu:

Leo Tolstoi, Beale surma awaldatud ilukirjandusliste
tööde 1. anne. Hind 35 kop. Siis: Isa Sergius. Beale
palli. Aljoscha Garschof. Usu üle. — 2. anne. Hind 40 kop.
Siis: Kusaja. „Kõige kurja juur“...

Ilmakirjanduse suurema esitaja paremad tooded.

W. Korolenko ja Leo Tolstoi. Keiser wõi sunnitöödine?
Keiser Aleksander I surma saladus ja wanafelje Feodor Kus-
mitschi kirjad. Peterburi kohtupalati otsuse järele aresti alt
wabastatud. Hind 30 kop.

S. Librowitsch. Wastu tahtmist teistsiks. Katsse Konstantin Pawlowitschi Wene teistsiks panna ja detsembrikuu mäis 1825. Hind 25 kop.

S. Librowitsch, Romanowite suguwõsa wõistl:jad Wene riigi teistri walimisel 1613. a. Hind 25 kop. Wõlemad raamatud haruldaste piltidega.

Peterburi Cesti Jaani koguduse minewit ja praegune seisutord. Hind 20 kop. Wõitlused koguduse ja õpetajatest rahwameeste wahel.

Huwitaw peatükk Cesti ajalooist. (Laduse antud.)

Aleksander Kann, Suue päraist. Uudisjutud. Hind 30 l. Ilmumas rida põnewaid kirjeldusi Wene ja ilma-ajalooist, peale muu:

Troontide ümber. (Ilmatuulsad lõbunaised ajalooist.) Mitu annet.

Peeter Suur ja naised.

Keiser teelu all. 24 aastat Wene ajalugu Peeter Suure järehtulijate aegus.

Seeriast:

Rahwalikumised (rewolutsionid) Wene ajaloois

on ilmumas lähemal ajal:

Solowjew, Detabrisid wõi detsembri mäis 1825. aastal. Põnew kirjeldus esimesest katsest Wene riigilorda jõuga muuta.

1905. Wilmase Wene rewolutsioni kait ja Gaponi ning Moskari (tööliste jaadikute nõufoju esimehe) osa jelles.

Stenka Rasin ja temaist lünnitatud rahwalkitumine.

Pugatshew ja temaist lünnitatud lünnitumine.

Ilukirjandusest ilmumas:

A. Kuprin, Wülgas. Ühe lõbumaja elu.

A. Kuprin, Sulamith. Salomoni ülem Iaul.

Meie aja langelased, pilkewälkude walgustusel. Uuemate Wene humoristide poliitikalised pilkelood, mis meie aega kujutalt maaliwad ja praegusi tegelasi õiges walgues ajaloo lehtedele naelutawad. See on kõige õtsemas mõttes

Meie päwade ajaraamat.

Ilmub terve rida andeid Awertschenko, Asowi, Teffi ja teiste järele.

3) Terwisõhid ja sport:

Terwisõhiu lünnitõnad loodilastele ja täiskaswanutele, tes neid koolipõlwes ei pidanud. Hollandi hariduseministeeriumi waljaanne. Hind 12 kop.

„Terwisõhiu lünnitõnu lastele“ — wõits mitte üffi lastele, waid ka kõigile teistele soowitada. Dr. S. Koppel, Cesti Kirjanduse Seltsis.

Prof. J. Nikitinski, Terwishoiu nõuetele wastawad toit, riided ja korter. Kudas neid ka ilma suurte kuludeta fätte saada. Hind 25 kop.

Meie igapäewane leib teaduse ja terwishoiu nõuete walguses. Mis igaüks tema üle teadma peaks. Hind 20 kop.

Sapupiim kui terwishoidline toit ja arstirohi. Rumõs toiduainena ja tiiskuse rohuna. Prof. Metschnikowi järele Dr. Bogoljubow. Hind 25 kop.

Soojad ja külmad wannid, soola- ja mudawannid terwise parandamiseks ja karastamiseks. Hind 20 kop.

Shu- ja päikesewannid, mere- ja jõejuvelused, terwise parandamiseks ja karastamiseks. Dr. Schebotajew, looduse-õududega arstimise eriarst. Hind 20 kop.

Dige asjalikult kokku seatud käsiraamatute, jeda tarwikum, et ehitawamised sel alal meil walitsewad. Mis mõju iga arstimiseviisi ühiskute kehajagude peale awaldab, millal ja kuidas talulil, millal tahjulil ine., on kõit lühidalt ära seletatud. „Tall. Teat.“ nr. 141, (1913).

„Keel weidi kange, aga süsu hea.“ Dr. Koppel, E. Kirjanduse Seltsis.

K. Komets, Suusaprot. 60 pildiga. Hind 40 kop. Trüklõppemas.

Suusad ei nõua enestele mitte ainult spordi õigust, waid praktilise läbikäimise kergitamise õigust. Talwel, mil teed tuijatud, aitawad suusad igal pool edasi, kui jalgsi enam edasi ei pääe. Kohked pildid on õnnestanud, raamatu sissemus ja wälimus hea. „Post.“ nr. 290.

Ilmumas:

Moodne terwishoid 1. Naisarst M. Wolkowa, Abielu terwishoid.

Selle küsimuse tõsine käsitlemine ilma mingi niibuseta, mis selleisulistes raamatutes muidu mooduts on. Tõsine ehe igale perekonna lugemiselauale, mille eest kuulsa naisarsti nimi wastutab. Hind 50 kop.

4) Tegelikud käsiraamatud :

Jw. Jatowlej, Praktikaline Wene keele õperaamat. Wäljarääkimine, igapäewase elu kõnelemised, grammatika-teated, sõdatieli sõnad, 1. anne 40 kop., 2. ja 3. anne à 50 kop. Kolm annet koos saadab ladu 125 kop. eest.

Selles raamatus leiduwad kõnelemised iga elukutse ja igasugu juhtumiste jaoks, umbes sajasse peatükki aine järele forraldatud. Ainukene Wene keele õperaamat, kus wäljarääkimise ja kirjutamise õpetus sees on. Kogu poolest ehk küll mõnest teisest õperaamatust wähem, toob ta siiski enam materjali, sest et temas ainult tarwikud teated leiduwad ja

majaomanikkudele, ehitusmeistritele, linnawalitsuse tegelastele ja igähele, keda korteriküsimus pigistab. Kõrku leidnud ehitus-insener N. Dmitriew, Peterburi korteripuiduse wastu wõitlemise seltsi esimees, 50 pildiga. Hind 80 kop.

Sisu: Londoni õmajad ühiskinnestele. Nutmoodi perekonnakorterite majad. Inglise ühikmajad-lotedsid. Uu-linnad Inglismaal ja mujal. Linna agulite terwendamise kated ja eeslinnade korraldamine. Satu aialinn (plaaniga).

III. Hõfter, Elektri-walguse ja elektrifellade tarwitaja täiiraamat. Mis iga elektriwalguse tarwitaja teadma peab. Misugused lambid kõige kasulikumad? Täieline juhatus, kuidas igäüks ise elektrifellaid üles seada ja parandada wõib. Joonistustega. Hind 60 kop.

Raupleja nagu ta olema peab. Raupmehe ja kaupluse-teenija täiiraamat. Kohane, äriteenijatele kinkimiseks. Hind 40 kop.

J. Depman, Päikesel. Täielik juhatus, kuidas igäüks ise päikesetella valmistada ja tema abil õiget äega ära määrata wõib. Joonistustega. Ilmumas.

Sõnake kodumaa kalaasjanduse ja kalapüügi edendamiseks. (Peipsi kalapüügi-olude uurimise ja korraldamise puhul). Hind 20 kop.

Juh. J. Gagnus, Pissewardad. Täieline seletus joonistustega, kuidas neid iga külalepp üles panna wõib. Ilmumas.

Laduse antud wõõrad raamatud:

Tulusad nõuanded, nr. 1. Kummitööd. Kudas talossa ja ja jalgrattatummisid parandada ja hoida. Tulus juhatus igähele meie kallil ajal. Hind 20 kop.

Nr. 2. Prof. Sabludowski, Juukse eest hoolitsemine. Kudas juukse mahatulemise eest hoida ja kõõma laotada oma tehtud rohuga. Hind 25 kop.

Nr. 3. Kudas ajalehtedele sõnumid saata ja kaastööd teha ning sellest sissetulekut leida. Hind 25 kop. Ilmumas.

5) Lasteraamatud:

J. Depman, Laste meteoroloogilised waatlennid, kui kaswatamise abinõu ja kodumaa tundmaõppimise tool. Piltidega. Hind 25 kop.

U. Karriku Piltidega Lastejutud. Esimene seeria, igas andes 15—20 pilti, hind 10 kop. tükk. Ilmunud:

Nr. 1. Kaks Simson.

Nr. 2. Kollid.

Nr. 3. Rebane ja räästas.

Nr. 4. Kasifikuningas.

- Nr. 5. Rööwel Talw.
- Nr. 6. Mooselandid ja teised.
- Nr. 7. Rilmataat.
- Nr. 8. Wana heategu umuneh.
- Nr. 9. Karu ja tütarlapsed.
- Nr. 10. Slehärg.
- Nr. 11. Kolm taru.

Teine seeria. Igas andes 7—15 pilti. Hind 5 f. tüff.

- Nr. 1. Lõwipaar ja jänes.
- Nr. 2. Rittelauda põlemine.
- Nr. 3. Mooselandid.
- Nr. 4. Reinuwader ja wähf.
- Nr. 5. Jänes ja konn.

Mõlemis seeriates uued anded ilmumas.

„Meil on laste pildiraamatud sama wiletsad, nagu lastekaswatuse äri üleüldse. Ei murta kaua pead, mis pilta lasteraamatuste mahutada, — sinna pannakse lihtsalt see „armas“ praht, mis wanematele inimestele ei tõlba ja lastepildid ongi walmis.

Teisiti Karriku pildid. Need on nii kunstimaitsetiselt trehwamad karrifaturid, sealjuures aga ka nii lapselik-heasüdamlikud, et neid wana inimene kõige suurema lõbuga läbi waatab ja ennast muinasjutu ilma tagasiwiiduna tunneb, kus kass hundi üle löi ja kits rebasel kosjas käis, lastest juba rääkimata.“
(Laamann) „Tall. Teat.“ nr. 284.

Lastejutud kõige paremas mõttes, ilma moraliseerimata, seejuures niisuguses toonis jutustatud, nagu ta lastele aru saadaw ja armas. Joonistused täis humori, nalja ja seejuures kunstimaitsetisised läbi ja läbi. Hea lihandus meie lastekirjandusele, mis iseenele mitte küllalt rikas ei ole.

—n. „Postimees“ nr. 22, 1914.

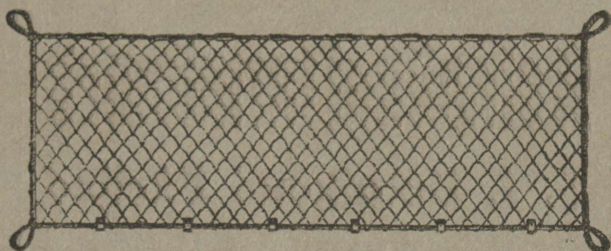
6) Näidendid :

Mintatürid. Rida wäitefi, siisutaid, ilma lawanõueteta, paari tegelasega näidendisid perekonnas ja seltsides ettekandmiseks ja deklamermiseks. Ettekandmise luba eest kirjastajale maksu ei ole. Hind à 30 kop.

Ladu (adr. „Tulu“, postikast nr. 118, Tallinnas) saadab need, kui ka kõit teised raamatud ilma postikuludeta; finnitatult 7 kop., järelmaksuga 17 kop. kallim. Hinda wõib markides saata.

„Tulu“ ladu Tallinnas,

„Hariduse“ ja „Tulu“ kirjastuste pealadu.

Tallinnas on üksainus koht,
kus kuulsad, kõigil näitustel kuldaurahadega kroo-
nitud Inglisemaa wabriku

kilu ja räime ning
kõikisugu suure kala wõrkusid
müüdatse.

See koht on Pitaluul. n . 48,
Olewiste kiriku wastas, nurga peal. Kirjade aadress:
Сатурнъ, Ревель Морская 47.

Esimene Soome
weekindlate
riiete wabrik
Wulkolinist
M. M. Strash
— Tallinnas —
S. Kompasna uul. 36.

Kalapüügi tarwidused

S. I. Doinikowi Pärjad
B. A. Smurow & Ko.

St. Peterburis, Newski pr. nr. 27

Uus, hiljuti wäljaantud, rohete piltidega 1914. aasta hinnakiri kalapüügi-spordi kirjeldusega (palju uudisi) saadetakse 6 kop. markide eest.

Mänguasjad.

S. I. Doinikowi Pärjad
B. A. Smurow & Ko.

St. Peterburis, Raubahoow nr. 73.

Rohete piltidega mänguasjade katalog
(160 lhf.) saadetakse 20 kop. markide eest.